ПрАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
Навчально-науковий інститут права та безпеки ім. Володимира Великого

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

XI Міжнародної науково-практичної конференції

«Розвиток української держави в умовах активізації євроінтеграційних процесів»

08 травня 2026 р.

м. Київ

Веклич В.О.
доктор юридичних наук, доцент, професор
кафедри теорії держави і права та
конституційного права
Навчально-наукового інституту права та
безпеки ім. князя Володимира Великого ПрАТ ВНЗ МАУП

Інформаційно-психологічний вплив на фінансову систему України: теоретико-правова характеристика

Розвиток інформаційних технологій за сучасних умов поєднується не лише з використанням спеціальних відомостей і даних з метою отримання неконкурентної переваги, але також може бути застосованим задля спричинення економічних втрат у контексті незаконних заходів мілітарного чи парамілітарного характеру під час підготовки військової інтервенції, фактичного збройного втручання або повномасштабного вторгнення, що засвідчили бойові дії на території України. Так, фінансова система є одним з важливих чинників для стабілізації економіки, забезпечення доступу зацікавлених сторін до національних ресурсів, а також перерозподілу благ у соціальному середовищі. Разом з тим суспільні відносини, які виникають у зв'язку з функціонуванням фінансової системи, є об'єктом впливу як національних регуляторів і резидентів, так й іноземних контрагентів, котрі можуть входити до правового поля України. Цілком зрозумілим є те, що діяльність таких контрагентів може як відповідати правовим вимогам, так і здійснюватися у контексті реалізації протиправної діяльності або задля обходу

законодавства з корисливою чи деструктивною метою. Разом з цим аксіоматичною є теза щодо того, що метою права є регулювання суспільних відносин, а тому супровідний розвиток правового регулювання з урахуванням окресленої проблематики зумовлює потребу у розробці теоретико-правової моделі, за допомогою якою було б спрощено виявлення прогалин у чинному законодавсті, оптимізовано превентивне виявлення "лакун" (неправових за суттю норм у проєктах нормативно-правових актів (далі - НПА)або чинних НПА) чи їх нейтралізацію.

Тож, з урахуванням практики актуалізується потреба у ретельному вивченні моделі інформаційно-психологічного впливу на фінансову систему України задля модернізації законодавства, вчасного виявлення ознак, що вказують на появу чи актуалізацію нових викликів і загроз, вивчення тенденцій розвитку дотичних суспільних відносин та актуальних інструментів правового регулювання. Таким чином, ця доповідь передусім має на меті окреслення концептуальних елементів релевантної моделі задля спонукання до розгортання наукової дискусії із залученням фахівців релевантних сфер.

Важливим є окреслення основних визначень, які є дотичними до проблематики цього дослідження. При цьому слід взяти до уваги те, що відповідні суспільні відносини фактично можуть зазнавати впливу різних сфер, які вивчаються фахівцями деяких умовно усталених та нових наукових напрямків, а зокрема окрім юриспруденції тут можна виділити фінанси, психологію, воєнну науку (зокрема, напрямок щодо вивчення інформаційно-психологічних операцій (далі - ІПСО) тощо), що повною мірою не може бути охопленим у контексті цього дослідження. Так, оптимальне напрацювання моделі зумовлює потребу в урахуванні максимальної кількості дотичних до предмета дослідження чинників задля оптимізації заходів правового реагування на виклики і загрози та подальшу модернізацію правового регулювання задля витворення такої сукупності суспільних відносин, які б відповідали потребі щодо забезпечення сталого і безпечного середовища для розвитку суспільства.

Передусім візьмемо до уваги визначення, які напрацював колектив авторів посібника «Ворожі ІПСО. Як визначити та протистояти» [1]. Так, інформаційно-психологічний вплив за сучасних умов часто часто інтерполюється на суспільні відносини через ІПСО: «Інформаційно-психологічна операція – це попередньо спланований та послідовно реалізований вплив на думки, настрої, світоглядні позиції людей з метою реалізувати власні цілі організатора» [1, с. 6]. Також актуальним є наступне зауваження вказаних авторів: «В основі всіх інформаційно-

психологічних операцій лежить маніпуляція свідомістю» [1, с. 6]. З урахуванням цього можливо зробити проміжний висновок стосовно вагомості такого чинника як вплив на сприйняття обставин і ситуації учасниками фінансових відносин, що спонукає їх до діянь, які відповідають інтересам сторони, яку залучено до подібної діяльності. «Маніпуляція – спонукання суб'єкта, яким управляють, уявно самостійно й добровільно приймати рішення, бажані для того, хто управляє, за допомогою спеціально підготовленої та певним чином поданої інформації» [1, с. 6].

У нашому випадку слід взяти до уваги два протилежні напрямки діяльності, які можуть передбачати використання маніпуляцій та релевантних ІПСО, - це спричинення дестабілізації щодо фінансової системи або економіки цільової держави у цілому чи концептуальний елемент діяльності, яка має на меті запобігання або нейтралізацію деструктивних явищ, тенденцій, процесів та моделей суспільних відносин.

З точки зору теорії держави і права цей чинник є вагомим у зв'язку із залежністю розвитку державного утворення від ресурсної і економічної бази, а також через значний вплив економіки на процеси, які зумовлюють стимулювання розвитку правової системи (так, аксіоматичним є приклад давньоримської держави).

У якості прикладу спроби використання деструктивного ІПСО можна згадати поширення недостовірних чуток щодо подальшого значного зниження курсу місцевої валюти у азійському регіоні з метою стимулювання її масштабного продажу значною кількістю залучених осіб із спробою отримання прибутків зацікавленою стороною через спричинення коливання курсу на ринках: «Джордж Сорос намагався, але не зміг, порушити прив'язку гонконгського долара до валюти США під час азійської фінансової кризи 1998 року, тоді як ставка Білла Акмана на різке зміцнення у 2011 році також виявилася безрезультатною» [2].

Протилежним прикладом є вжиття заходів щодо стабілізації національних фінансової та банківської систем України під час кризи восени 2004 року після подій Помаранчевої революції, коли поширення чуток стосовно зниження курсу національної валюти України зумовило масштабний відтік депозитних коштів з банків та стало додатковим чинником щодо дестабілізації у зв'яхку з чим було прийнято Постанову Національного Банку України (далі - НБУ) № 576: «Ми домовилися, що керівники НБУ і комерційних банків вже з першого дня дії ухвали активно пояснюватимуть населенню суть запроваджених обмежень і найбільші банки сформували спільний бюджет, з якого впродовж грудня фінансувалися публікації в пресі та розміщення сюжетів на теле-

баченні» [3, с. 20]. Так, у випадку з Україною упродовж тривалого часу актуальним є деструктивний вплив з боку російської федерації, ознаки чого можна помітити навіть на прикладі подій 2004 року [3].

Також у контексті цього дослідження слід взяти до уваги те, що ми маємо спиратися на класичне визначення, яке застосовується у науковому середовищі. Так, А. Нестеренко навів визначення фінансової системи, яке є показовим: «...як внутрішньо обумовленої сукупності взаємопов'язаних та об'єднаних єдиною метою сфер, ланок та інститутів, кожна з яких представляє специфічну групу фінансових відносин, які опосередковують формування, розподіл та організацію використання фондів грошових коштів держави, місцевого самоврядування, підприємств різних форм власності, фінансових інституцій» [4, с. 14].

При цьому ми маємо взято до уваги, що фінансова система і її стабільність як чинники, що впливають на особливості розвитку держави і права, мають динамічний характер, що також може зазнавати впливів з боку зацікавлених сторін. Актуальними при цьому є наступні узагальнення В. Ю. Бодаковського: «Складається враження, що з юридичної позиції доцільно формувати статичний умовивід щодо зазначеної категорії, але, наявність фінансових відносин, які є проявом фінансової діяльності, накладає динамічні ознаки, що містить логічний конфлікт і потребує виокремлення конфліктних ознак для гармонізації фінансової системи як дефініції»[5, с. 66].

Так, актуальними є міркування Е. С. Дмитренко: «важливим завданням правового забезпечення функціонування фінансової системи України у воєнний і повоєнний періоди є прийняття своєчасних та ефективних рішень, у тому числі й законодавчих, для подолання викликів та загроз у цій сфері. Його реалізація сприятиме стабільності фінансової системи України, а, отже,– забезпеченню належного фінансування сфери безпеки й оборони та відбудови України, захисту фінансових інтересів держави, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб» [6, с. 147]. З урахуванням цього актуалізується потреба у теоретико-правовому структуруванні інформаційно-психологічного впливу на фінансову систему України. Тому тут є актуальним виділення загальної концепції такого впливу, спеціальної методології, а за умови необхідності протидії деструктивним тенденціям, - правове закріплення нормативної та інституційної складових (особливості правового регулювання із відповідною до динаміки впливу на суспільні відносини динамічною складовою самого законодавства). При цьому має бути враховано прогалини чинної діяльності, яка спрямована на забезпечення протидії деструктивному інформаційно-

психологічному впливу на фінансову систему України. Це передбачає урахування можливостей щодо правового врегулювання залучення різних органів державної влади України у цій сфері, напрацювання моделі їх взаємодії та оптимізації діяльності, що забезпечило б підвищення ефективності задля нейтралізації ризиків і загроз. Зокрема, можна погодитися з міркуваннями, які навела Ю.П. Лісовська зазначала: «Конструювання цілісного образу із хаосу вражень обґрунтовує тяжіння до передбачення назрілих реальних подій» [7, с. 30]. Саме тому відповідна система правового регулювання повинна передбачати у якості елементів залучення громадянського суспільства та напрацювання інституційної правової складової, для ефективного здійснення превенції стосовно деструктивних чинників або тенденцій у окресленій сфері.

Отже, інформаційно-психологічний вплив на фінансову систему України - це сукупність заходів щодо досягнення передбачених суб'єктом, котрий здійснює маніпуляції, результатів пріоритетно із використанням інформаційних та психологічних інструментів, які виражаються у спричиненні визначених ним наслідків для інформаційного, організаційного, соціального правового та фінансового середовища з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків. Саме тому виявлення, превенція і нейтралізація відповідних деструктивних чинників, якими послуговується суб'єкт маніпуляції, має здійснюватися на правових засадах із оптимальною взаємодією суб'єктів, котрі перебувають у правовому середовищі та спроможні реалізовувати правові заходи. Саме складність таких зв'язків фактично унеможливлює відтворення релевантної правової моделі у форматі тез та спричиняє потребу щодо розгортання наукової дискусії із залученням фахівців не лише у сфері права та фінансів, але й інших суміжних наукових напрямків.

Література

1. Мегель А., Яремчук М. Ворожі ІПСО. Як визначити та протистояти. Київ, 2022. 98 с.

2. Kumar N., Hu B. The Currency Soros Couldn't Break Is Tempting Hedge Funds Again. Bloomberg L.P.August 27. 2019 URL: https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-08-27/the-currency-soros-couldn-t-break-is-tempting-hedge-funds-again?utm_medium=social&utm_campaign=socialflow-organic&utm_source=facebook&utm_content=asia

3. Арсеній Яценюк. Банківська таємниця часів Помаранчевої революції. К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс». 2008. 270 с.

4. Нестеренко А. С. Фінансова система України: проблеми теорії : монографія. Одеса : Фенікс, 2014. 576 с.

5. Бодаковський В Ю. Концептуалізація інфраструктури фінансової системи на основі її динамічних і статичних ознак.Управління змінами та інновації. 2024. Вип. 9. С. 65-70.

6. Дмитренко Е. С. Фінансова система України у воєнний та повоєнний періоди: Правовий та безпековий вимір. Київський часопис права. 2023. Вип. 2. С. 143–148.

7. Лісовська Ю.П. Раціоналістичні міфи квантової філософії у неписаних правилах звичаєвого права: методологічні аспекти. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки. 2021. Вип. 1 (60). С. 26-30. URL: https://journals.maup.com.ua/index.php/law/article/view/1226.